

ע"פ 14567/05/15 - מדינת ישראל נגד ל. פ. ב. ד. ל., נגד, מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

02 פברואר 2016

ע"פ 14567-05-15

בפני כב' השופטת אסתר הלמן, אב"ד
כב' השופטת יפעת שיטרית
כב' השופט סאב דבור
המערערת
נגד
המשיב
מדינת ישראל
1. ל. פ. ב.

1. פ. ב.
2. ד. ל.
נגד
מדינת ישראל

נוכחים:

בשם המערערת - עו"ד א. שירן.

בשם המשיב והמערערים - עו"ד רימונה שלג, מטעם הסנגוריה הציבורית.

המשיב/המערערים פטורים מהתייצבות.

פסק דין

ערעור על פסק דינו של בית המשפט השלום [כב' השופט מ. מרגלית], בתיק 29164-03-15, מיום 25/03/15
+ ערעור על החלטתו של בית המשפט השלום בטבריה, (כב' השופט נ. מישורי), בתיק 30234-06-15
+ ערעור על פסק דינו של בית המשפט השלום בטבריה, (כב' השופט נ. מישורי), בתיק
30234-06-15.

1. פסק דינו עוסק בשאלת יישום ההלכות שנפסקו ברע"פ 2675/13 מדינת ישראל נ' וחנן
ובע"פ 9078/09 פלוני נ' מדינת ישראל, בנסיבות בהן התקבלה בפתח ההליך הפלילי, חוות
דעת מטעם הפסיכיאטר המחוזי, הקובעת כי הנאשם איננו כשיר לעמוד לדין ולא היה כשיר
בעת ביצוע המעשים.

עמוד 1

2. הדיון בשלושת הערעורים שלהלן אוחד מאחר והם מעוררים שאלה משפטיות זהה, כמפורט לעיל.

רקע והשתלשלות העניינים

ע"פ 14567-05-15

3. בע"פ 14567-05-15 **מדינת ישראל נ. ל. פ.** (להלן: "**פסק הדין בעניין ל. פ.** או "**המשיב בע"פ 14567-05-15**") מערערת המדינה על החלטתו של בית המשפט קמא לזכות את המשיב, לאחר קבלת חוות דעתו של הפסיכיאטר המחוזי, שלפיה, המשיב איננו כשיר לעמוד לדין ולא היה כשיר בעת ביצוע העבירות.

4. בקצרה יצוין כי כנגד המשיב בע"פ 14567-05-15 הוגש כתב אישום, המייחס לו שני אישומים, בעבירות של הטרדה באמצעות מתקן בזק, איומים ופגיעה בפרטיות, ביחס לשתי מתלוננות ובמספר רב של אירועים.

5. המשיב הופנה לקבלת חוות דעת פסיכיאטרית בדבר כשירותו לעמוד לדין. לאחר שהתקבלה חוות הדעת, ביקשה ב"כ המשיב להפסיק את ההליכים ולתת צו טיפול מרפאתי, לפי המלצת הפסיכיאטר המחוזי.

על פי בקשת המאשימה ובזיקה להוראת סעיף 15(ד) לחוק טיפול בחולי נפש, התשל"א-1991 (**להלן: "חוק טיפול בחולי נפש"**), נתבקשה חוות דעת משלימה מאת הפסיכיאטר המחוזי, בה הוא נתבקש להתייחס למידת מסוכנותו של המשיב. לאחר קבלת חוות הדעת המשלימה, טענו הצדדים בפני בית המשפט קמא במחלוקת שנפלה ביניהם בשאלה האם יש להורות על אשפוזו של המשיב או על קבלת טיפול מרפאתי כפוי.

בסופו של דבר, נתן בית המשפט קמא צו מרפאתי כפוי. יחד עם זאת, נקבע גם, כי אין מחלוקת בין הצדדים, כי המשיב "**לא היה בר עונשין בעת ביצוע העבירות ואף כיום אינו כשיר לעמוד לדין**". בית המשפט קמא הוסיף, כי "**... בהתאם לפסק דינו של בית המשפט העליון במסגרת רע"פ 267/13 מדינת ישראל נ. רן רפאל וחנון, (פורסם במאגרים המשפטיים), הרי שבמחלוקת שבין נקיטה בסעיף 170 לחסד"פ או בסעיף 34 ח' לחוק העונשין נפלה הכרעה ברורה, ומשכך, דינו של הנאשם שבפני הינו לזיכוי מלא בהתאם לסייג הקבוע בסעיף 34 ח' לחוק העונשין התשל"ז-1977, וזאת בשים לב לקביעת הפסיכיאטר המחוזי כי הנאשם איננו בר עונשין**".

6. אקדים ואומר, כי בהחלטה זו נפלה שגגה. ראשית, המאשימה לא הסכימה לאמור בחוות הדעת הפסיכיאטרית, אלא בעניין אי כשירותו של המשיב לעמוד לדין. בנוסף, לא ניתן גם לקבל את המסקנה המשפטית, אליה הגיע בית המשפט קמא, לגבי אופן יישום הלכת וחנון, כפי שיפורט בהמשך.

ע"פ 7585-09-15 וע"פ 7613-09-15

7. בע"פ 7585-09-15 ד. ל. נ' **מדינת ישראל** וע"פ 7613-09-15 פ. ב. נ' **מדינת ישראל**, משיגים המערערים על החלטת בית המשפט קמא להורות על הפסקת ההליכים כנגדם, על פי הוראת סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי, (נוסח משולב), התשמ"ב - 1982 (להלן: "**החסד"פ**"), זאת מבלי להורות, כפי שנתבקש, על זיכויים.
8. למען שלמות התמונה אציין, כי המערער בע"פ 7585-09-15 מואשם בביצוע עבירה של איומים בשתי הזדמנויות נפרדות, ואילו כנגד המערער בע"פ 7613-09-15 הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של תקיפה סתם.
9. בעניינם של ד.ל. ו-פ.ב. קיבלו בתי המשפט קמא את עמדת המאשימה, כי יש להורות על הפסקת ההליכים מכוח סעיף 170 לחסד"פ, בעקבות אי כשירותו של הנאשם לעמוד לדין ואילו את בירור אשמתו של הנאשם, כתנאי לתחולת סעיף 34ח', יש להותיר לשלב שבו ימצא כשיר לעמוד לדין וככל שיחודש ההליך כנגדו.
10. לשיטת המדינה, משמצא בית המשפט קמא כי נאשם אינו כשיר לעמוד לדין לפי סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, עליו להורות על הפסקת ההליכים נגדו, וזאת בהתאם לאמור בסעיף 170(א) לחסד"פ. לעומת זאת, לשיטת הסנגוריה, בעקבות פסק הדין שניתן ברע"פ 2675/13 **מדינת ישראל נ' וחנן** (03.02.2015) (להלן: "**פסק דין וחנן**"), נאשם שבעניינו התקבלה חוות דעת הקובעת כי לא היה כשיר בעת ביצוע העבירה ואיננו כשיר לעמוד לדין, יש לקבוע כי הוא חוסה תחת הסייג הקבוע בסעיף 34ח לחוק העונשין, התשל"ז - 1977 (להלן: "**חוק העונשין**") ודינו זיכוי.

דין והכרעה

המסגרת הנורמטיבית

11. "**המחוקק קבע שני מסלולים עיקריים שבכוחם להביא לסיום המשפט על סמך מחלת נפש של נאשם. כל אחד ממסלולים אלה מתמקד בנקודה אחרת על ציר הזמן - הראשון בעת ביצוע המעשה הפלילי ועניינו בכושר המהותי לשאת באחריות פלילית, והשני בעת ההליך הפלילי ועניינו בכושר הדיוני לעמוד בדין** (ע"פ 9078/09 פלוני נ' **מדינת ישראל** (24.5.2011)) (להלן: **עניין פלוני**)" (דנ"פ 1237/15 **מדינת ישראל נ' וחנן**, (05/07/2015)).
12. הוראת הדין המהותית, הקבועה בסעיף 34ח לחוק העונשין, צופה פני עבר, והיא מסייגת אחריותו הפלילית של מבצע העבירה לאור מצבו בעת ביצועה. היא קובעת כי נאשם לא יישא באחריות פלילית למעשה שעשה אם בשעת המעשה, בשל מחלה שפגעה ברוחו או בשל ליקוי בכושרו השכלי, הוא היה חסר יכולת של ממש להבין את אשר הוא עושה או את הפסול במעשיו או להימנע מעשיית המעשה.
- לעומת זאת, סעיף 170 לחסד"פ מתייחס למצבו של הנאשם בזמן שמתנהל ההליך הפלילי נגדו, והוא מורה על הפסקת ההליך הפלילי, מקום בו הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין.

13.

נקודת המוצא לבחינת הסוגיה מצויה בסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש, הקובע כי:

" הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט סבור, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין מחמת היותו חולה, רשאי בית המשפט לצוות שהנאשם יאושפז בבית חולים או יקבל טיפול מרפאתי; החליט בית המשפט לברר את אשמתו של הנאשם לפי סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן - חוק סדר הדין הפלילי), יהיה הצו שניתן כאמור בר-תוקף עד תום הבירור, ומשתם או נפסק הבירור והנאשם לא זוכה - יחליט בית המשפט בשאלת האשפוז או הטיפול המרפאתי".

14. סעיף 170 לחסד"פ, הינו ההוראה הדיונית המורה כי בית משפט שמצא כי הנאשם שבפניו איננו כשיר לעמוד לדין, יפסיק את ההליכים נגדו, "אולם אם ביקש הסניגור לברר את אשמתו של הנאשם, יברר בית המשפט את האשמה, ורשאי הוא לעשות כן אף מיזמתו מטעמים מיוחדים שיירשמו".

במקרה כזה, אם מצא בית המשפט בתום בירור האשמה, כי לא הוכח שהנאשם ביצע את העבירה, או מצא שהנאשם אינו אשם - שלא מחמת היותו חולה נפש לאו-בר-עונשין - יזכה את הנאשם; לעומת זאת, אם לא נמצא שיש לזכות את הנאשם, יופסקו ההליכים נגדו.

הרציונל של הוראה זו, הינו שנאשם רשאי לברר את אחריותו הפלילית, ללא קשר למצבו הנפשי, אולם, בהיותו בלתי כשיר לעמוד לדין, לא ניתן להגיע למסקנה בדבר אשמתו, אלא לזכותו בלבד.

15. מן ההיבט המהותי, סעיף 34ח. לחוק העונשין, מסייג את אחריותו הפלילית של מי שנמצא לגביו כי בעת ביצוע המעשה היה חסר יכולת של ממש להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו; או להימנע מעשיית המעשה, בשל מחלה שפגעה ברוחו או בשל ליקוי בכושרו השכלי.

16. לעמדת הסנגוריה, פסק דין וחנן, בו נפסק כי נאשם אשר נקבע לגביו שהוא חוסה תחת סייג אי-שפיות הדעת בשעת מעשה, יזכה ממנו, תחת המינוח הקודם שלפיו נקבע כי "איננו בר עונשין", מתווה תוצאה אופרטיבית, שלפיה, בעת שמתקבלת חוות דעת בנוגע לאי כשירות מהותית, יש להורות על זיכוי הנאשם ואין להסתפק בהפסקת ההליכים.

17. סוגיה זו כבר נדונה ונבחנה על ידי בתי משפט שונים. הדעה הרווחת בפסיקה דוחה את עמדת ההגנה, ולדעה זו גם אני מצטרפת. לעמדתי, פסק דין וחנן לא שינה ולא נגס בהלכה הברורה שנפסקה בע"פ 9078/09 פלוני נ' מדינת ישראל (14.02.2012) (להלן: "פסק דין פלוני"), אליו אתייחס להלן. פסק דין וחנן, עוסק בסיטואציה המיוחדת שנדונה שם, לאחר שכבר נתבררה אשמתו של הנאשם ונקבע כי ביצע את מעשה העבירה. נוכח מצבו הנפשי בשעת המעשה, ובהעדר חבות פלילית, נותר רק לקבוע כי הוא זכאי. לא ניתן למצוא בפסק דין וחנן אחיזה למסקנה מרחיקת הלכת, אליה שואפת ההגנה.

18. בפסק דין פלוני, דן בית המשפט העליון (כב' השופט י. עמית), בטענת הנאשם, שיש לקבוע על סמך חוות הדעת הפסיכיאטרית, שהוגשה בעניינו, כי בעת ביצוע המעשה לא היה בר-עונשין לפי סעיף 34ח לחוק העונשין. המאשימה טענה שם, כמו בפנינו כי, משנקבע שהנאשם איננו כשיר לעמוד לדין יש

להפסיק את ההליכים כנגדו לפי סעיף 170 לחסד"פ. בית המשפט העליון קיבל את עמדת המאשימה, וקבע כי במצב הדברים הרגיל, כאשר ההליך נפסק בעקבות אי מסוגלותו של הנאשם לעמוד לדין, ממילא לא מתבררת השאלה אם הנאשם פטור מאחריות פלילית בשל מצבו הנפשי בעת ביצוע העבירה. שאלה זו יכול ותתברר אם וכאשר יחודש ההליך כנגד הנאשם, לאחר שמצבו ישתפר והוא יהיה מסוגל לעמוד לדין.

19. יתרה מכך, כפי שהובהר, השאלה האם חל הסייג הפוטר את הנאשם מאחריות פלילית בשל מצבו הנפשי, הינה שאלה שעל בית המשפט להכריע בה, ואין היא מוכרעת על סמך חוות הדעת הפסיכיאטרית לבדה:

"הגיונם של דברים, שכאשר נאשם לא מסוגל לעמוד לדין, ההליך כנגדו מופסק וממילא לא מתאפשר לבית המשפט לקבוע כי לא היה אחראי למעשיו בעת ביצוע העבירה. ודוק: בית המשפט הוא הקובע אם נאשם היה אחראי למעשיו, ולכן, לא סגי בחוות דעת פסיכיאטרית הקובעת כי הנאשם לא היה אחראי למעשיו, כמו במקרה שבפנינו. חוות דעת פסיכיאטרית לגבי מצבו הנפשי של הנאשם בעת ביצוע העבירה היא אך ראייה אחת, מני מספר ראיות המובאות בפני בית המשפט לצורך קביעת אחריותו הפלילית של הנאשם בעת ביצוע העבירה. הן ההגנה והן התביעה רשאיות לחקור את נותן חוות הדעת ולנסות לקעקע את ממצאיה, אך חוות הדעת אינה ראייה קונקלוסיבית שאין בלתה. הפוסק האחרון בשאלות העובדתיות-משפטיות הוא בית המשפט, ועליו לקבוע אם הנאשם עומד בתנאי הפטור של סעיף 34 לחוק העונשין, באשר הגדרת אי השפיות היא משפטית ולא רפואית, ומחלת נפש במובן הרפואי-פסיכיאטרי של המילה, אינה בהכרח מחלת נפש המקימה סייג לאחריות הפלילית. לכן, ההכרעה בשאלה אם הנאשם נושא באחריות פלילית אם לאו מסורה היא לבית המשפט ולא לאנשי בריאות-הנפש" (שם, בסעיף 13 לפסק דינו של השופט עמית).

20. בפסק דין פלוני מציין בית המשפט כי במקרים חריגים, בהם יורה בית המשפט על הפסקת ההליך, הוא יהא רשאי גם לקבוע כי הנאשם לא היה אחראי למעשיו ולכן לאו-בר-עונשין (וכיום בעקבות פסק דין וחונן - זכאי בשל מצבו הנפשי), זאת, למשל במקרה שבו התברר מצבו הנפשי של הנאשם בשעת המעשה רק בשלב מאוחר של ההליך (בדומה לפרשת וחונן), לאחר שכל חומר הראיות כבר הונח בפני בית המשפט, וכאשר ניתן היה כבר להגיע למסקנה שהנאשם ביצע את המעשה. אולם לא זוהי "דרך המלך" ותוצאה זו אפשרית רק מקום שבו נתבררה האשמה, אם בשל כך שהנאשם היה כשיר לעמוד לדין בחלק מן ההליך ואם בשל כך שמצבו הנפשי לא נבדק בשלבים מוקדמים יותר.

21. בעפ"ג (חיפה) 9804-09-15 **פלוני נ. מדינת ישראל** (3.12.16) סקר בית המשפט המחוזי בחיפה בהרחבה את הפסיקה שהתייחסה לאחרונה למחלוקת בסוגיה, בקבלו את הגישה, שלפיה במקרים בהם קיימת אי-כשירות דיונית, על בית-המשפט להפסיק את ההליך לפי סעיף 170 לחסד"פ ואין מקום להמשיך ולדון בשאלה אם בוצע המעשה ובשאלת קיומה של אי-כשירות מהותית, ולכן - אף לא ניתן לסיים בשלב זה את ההליך בזיכוי. אפנה לינימוקים המפורטים שהובאו שם, המבססים מסקנה זו, שכאמור, מקובלת עלי.

בין היתר, התייחס שם בית המשפט המחוזי לכך ש אי הכשירות הדיונית אינה מאפשרת לנאשם ולסניגורו א-פריורי לנהל את ההליך ולהתמודד עם שאלות מהותיות, כמו גם עם עניינים פרוצדורליים, ולמעשה - הוא אף

אינו כשיר להסכים לייצוג שלו על ידי הסניגור.

עוד נאמר שם כי החלטה בדבר הפסקת ההליכים מאפשרת מתן צו אשפוז מכח סעיף 15 (א) לחוק הטיפול, בעוד שזיכוי מחמת סייג אי-השפיות מחייב מתן צו מכח סעיף 15(ב) לחוק הטיפול, שמשמעותו חמורה יותר מבחינת הנאשם החולה. בנוסף, נקבע כי " הפסקת הליכים "בלבד אינה מחמירה עם הנאשם ואינה פוגעת בו, אלא היא מאזנת כהלכה בין החובה לשמור על זכויותיו, לבין האינטרס הציבורי לברר עם תום את הנטען בכתב האישום - למקרה והנאשם יחלים וניתן יהא לחדש את ההליכים.

22. אבקש להוסיף בהקשר זה, כי ספק בעיני, האם מוסמכת ההגנה, לעתור בשם הנאשם לזיכוי, על פי סעיף 34ח. בשל מצבו הנפשי, בנסיבות שבהן נקבע כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין.

סעיף 170 לחסד"פ מאפשר לסנגור לבקש לברר את אשמתו של הנאשם. בקשה כזו, יכולה רק להיטיב את מצבו של הנאשם, שכן בית המשפט, המברר את ההליך, רשאי לזכות את הנאשם, אם שוכנע שאין הוא חב בפלילים שלא מחמת היותו חולה נפש ולא בר עונשין. בכל מקרה אחר, עליו להפסיק את ההליך. קרי, הליך בירור כזה, שנעשה בעת שהנאשם אינו כשיר לעמוד לדין, יכול להסתיים רק בזיכוי משנמצא כי לא הוכח במידה הנדרשת בפלילים כי ביצע עבירה.

החוק לא מאפשר לסנגור לעתור לזיכוי הנאשם מחמת מצבו הנפשי והסיבה לכך מובנת. קביעה כי הנאשם זכאי, מחמת היותו חולה נפש, חוסמת את דרכו של הנאשם לבקש בעתיד, לכשיוטב מצבו, לברר את אשמתו. דרישת הסנגוריה, בהיבט זה, מריעה את מצבו של הנאשם, אשר יאלץ "להסתפק" בזיכוי מחמת אי שפיות.

23. פסק דין וחנן לא שינה את ההלכה שנקבעה בפסק דין פלוני, אלא השלכתו הינה על סיווג תוצאתו של ההליך, במקרה בו נקבע כי חל הסייג לאחריות הפלילית בשל אי שפיות. אופן בירור השאלה, האם חל הסייג והעיתוי לבחינת הסוגיה, הוגדרו כמפורט לעיל, בפסק דין פלוני, וכל טעמיו ונימוקיו של פסק דין זה שרירים וקיימים.

24. התוצאה היא שיש לדחות את הערעורים שהוגשו בעניינם של נ. ב. וד.ל תוך הותרת החלטתם של בתי המשפט קמא על כן, בנוגע להפסקת ההליכים, לפי סעיף 170(א) לחסד"פ.

25. בכל הנוגע לערעור המדינה על ההחלטה לזכות את ל. פ.

כפי שהובהר לעיל, עמדתי היא כי יש לקבל את הערעור, ולבטל את הקביעה בדבר זיכוי המשיב, תוך הותרת ההחלטה בנוגע להפסקת ההליכים.

אדגיש, כי איננו דנים בשאלה מה צריכה להיות התוצאה, כאשר התביעה מסכימה לקביעה הפסיכיאטר המחוזי על שני היבטים, כלומר מסכימה גם לכך שהנאשם אינו בר עונשין, מבלי לברר את האשמה, ולא רק לאי הכשירות הדיונית, שכן סוגיה זו איננה מתעוררת בפנינו.

הנחת המוצא של בית המשפט קמא, כי המאשימה הסכימה לכל הקביעות שנכללו בחוות הדעת איננה מבוססת ומקורה ככל הנראה בטעות.

ההגנה עתרה מלכתחילה להורות על הפסקת ההליכים, ולא ביקשה להורות על זיכוי הנאשם. רק בישיבה השנייה, בסוף טיעוניה ובקצרה טענה כי יש לזכות את הנאשם ובתגובה השיבה המאשימה כי לעמדתה יש לסיים את ההליך לפי סעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש. בשום מקום לא הצהירה המערערת כי היא מסכימה לקביעה כי המשיב לא היה כשיר בשעת המעשה.

ממילא, כל הנימוקים שפורטו לעיל, מביאים למסקנה, כי היה על בית המשפט קמא להורות על הפסקת ההליכים, ולא היה מקום להתייחס לשאלת אחריותו הפלילית של המשיב ולזכותו מן האשמה מחמת אי שפיות.

26. לאור המפורט, אציע לחברי לקבל את ערעור המדינה בע"פ 14567-05-15 ולדחות את הערעור שהוגש על ידי המערערים בע"פ 7613-0915 וע"פ 7585-09-15.

א' הלמן, שופטת,
[אב"ד]

השופטת יפעת שטרית:

מסכימה.

י' שיטרית, שופטת

השופט סאב דבור:

מסכים.

ס' דבור, שופט

הוחלט אפוא, פה אחד כאמור בפסק דינה של אב"ד, השופטת הלמן.

ניתן והודע היום כ"ג שבט תשע"ו, 02/02/2016 במעמד הנוכחים.

ס' דבור, שופט

י' שיטרית, שופטת

א' הלמן, שופטת,
[אב"ד]

הוקלד על ידי חנה טוריק